

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi - Continens non tantùm
praecepta ad artem concionandi descendam accomodata, sed etiam Ideas
& Conceptus praticos pro Concionibus in Festis B. V. & SS. Dedicationis,
Patrocinij, Novi Anni, Paschatis, Parasceves; item in Primitiis Sacerdotum,

...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

§. 1. Exemplar. Quomodo pro felici Concionum auspicio instituenda sit
Concio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48347](#)

Age ergo, & quodcunque potest facere manus tua, juxta consilium Ecclesiastis c. 9. instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud Inferos, quò tu properas. Hoc modo utiliter laborabitis: hoc modo gloriosus finis opera ac labores vestros coronabit.

Epilogus.

Ut ergo tandem in compendium recolligam, quæ de labore fructuose suscipiendo tam in hac, quam prioribus Concionibus dixi, vidistis, quanta commoda ex laboribus vestris ritè susceptis sperare possitis: Vidistis etiam, quid ad laborem ritè suscipiendum requiratur, scilicet ut in nomine Domini, id est, cum gratia DEI habituali & actuali propter DEVm inchoetur: Ut in nomine Domini, id est, cum magna cautela, diligentia & animi in divinam voluntatem resignatione perficiatur: & ut denique in nomine Domini, id est, cum debita gratiarum actione, liberalitate mutua, & salutari ad seipsum reflexione finiatur. Hæc facite, & vivetis, id est, in hac vita copiosam benedictionem in temporalibus bonis, & in altera maiorem gloriam obtinebitis, dicetisque cum Ecclesiastico c. 57. *Vide oculis vestris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem.*

CAPUT VIII.

De Praxi Conciones pro felici auspicio sive
Concionum, sive novi anni ha-
bendo.

Cum plerumque, quando Concionator vel officium suum Caupicaturus est, vel etiam pro novi anni principio concionaturus, paulò comptior oratio, rariorque doctrina ab Auditoribus speretur, ideo ne in hac quoque occasione Ideam, copiamque Conceptuum deesse queratur Novitus Concionator, eosdem hoc capite breviter subiiciemus.

§. I.

Exemplar

Quomodo pro felici Concionum auspicio instituenda sit
Concio. T 5 Thēma

Thema.

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua.
Eccl. 7.

Scopus.

Instruendi Auditores, quomodo per assiduam dictę Sententia memoriam se ad vitam pię ac prudenter instituendam excitare possint.

Syllogismus principalis.

Tria sunt precipua officia boni Christiani, nempe abstineri, sustinere, & agere; Atqui ad hec tria recte implenda, vel maximè invat citata sententia assidua memoria; Ergo merito assidua illius memoria procuranda est.

E X O R D I U M.

Antiqua & laudabilis hactenus fuit consuetudo, ut illi qui novum aliquod Officium auspicaturi erant, pro felici auspicio ijs, cum quibus acturi aut conversaturi erant, vel adiutales epulas (ein Einständ. Mahl) instruerent, vel certe munuscum aliquod offerant ad benevolentiam conciliandam. Hunc morem & ego hodie observare decrevi, & quidem, si spero, tanto majori meorum Auditorum gratiā, solatioque, quanto aptior, efficaciorque erit doctrina, quam illis prolemni auspicio offerre decrevi, ad totam vitam suam felicitatem sancteque, ut verum Christianum decet, instituendam. Ne itaque diutiū vestra desideria suspendam, jam nunc me adopus accingo, firmiter sperans, vos tam hanc, quam omnes reliquias doctrinas, quas deinceps vobis propositurus sum, tanto majori cum benevolentia attentionēque excepturos, quanto clarius deprehenderitis, me tam in Concionibus, quam alijs meis functionibus Pastoralibus nil nisi majorem Dei gloriam, animarumque vestrarum salutem querere ac delinquare.

Narratio.

Thomas Cantipratanus l. 2. cap. 43. part. 2. & ex ipso Johanne Major in magno Speculo Exemplorum titulo. Sapientia. memorabilem narrant historiam in hęc verba: Quidam nobilis

nobilis Adolescens valde sagax ingenio. Regi successit in regno. Accidit, ut in regia civitate nundinis constitutis, Rex cum Sodalibus suis ad inspiciendos Institutores & res venales circumiret. Et videns hominem grandavum aetate sedente in nundinis, querit, quis sit, & quid venale haberet? Cui ille, dico, inquit, Philosophus, Sapientiam venalem habeo. Ad hoc gavisus Rex, & subrideas bene, inquit, ut Juvenem constitutum in regime mihi competit Sapientiam habere: tu autem videas, quantum velis vendere centum marcis. Et Senex: Unum, inquit, tibi pro statuto pretio dicam, quod si bene teneris, optimè per illud regeris, & reges. Temerè nihil loquaris, temerè nihil attentes, nisi prius cogites, quid sequatur. Si plus volueris, addas & pretium. Ad hoc igitur omnibus concitatis in risum, Rex considerantiū verbi pondus advertit, & Philosopho statim pretium promissum solvi imperavit. Verbum autem, quod acceperat, in Superliminatibus palatij, & in mensis, & in scyphis aureis, & manutergiis scribi fecit. Successu temporis Rex in Sapientia & virtute proficiens instituit fortius animum, eripere populum humilem de manu potentium, qui à Nobilibus terræ graviter premebatur, & regnum suum in omni justitia gubernare. Pro quo Nobiles sui in seditionem versi, cum nequaquam manifeste proper favorem Populi contra eum auderent aliquid attentare, occulte quandam Rasorem prelio conduxerunt, ut Regem in conclave radendum novacula trucidaret. Ergo ubi Rex humectata barba se radendum exhibuit, dictus Raso in manutergio, quod erat circa collum Regis, Scriptum legit: Temerè nil attentes, nisi prius cogites, quid sequatur. Et super proposito scelere pavefactus expalluit, & manus tremulam mox retraxit. Quo viso Rex causam exigit, nec sine causa eventum considerans, dissimulantem Rasorem, quasi hoc sibi ex infirmitate contigisset, extendit ad poenam, & rei veritatem tormentis extortis. Sic Rex liberatus a morte verè didicit, quia melior est Sapientia cunctis opibus, & omnibus, quæ desiderantur, huic non valent comparari. Hucusque Canticopratanus. Atque hæc est doctrina, quam ego quoque vobis hodie pro felici auspicio mearum Concionum cum singulari benevolentia oblatam volo, quam si bene memoria vestra impresseritis, & observare studueritis, promitto, cer-

to, certissimò futurum, ut non vos ipsos tantum; sed alios iam felicissimè regatis. Ut verò ejusdem praxin tanto facilius cognoscatis; jam nunc breviter ostendam, in quibus principiè occasionibus ejusdem memoriam refricare debeatis. Ajo itaque in tribus maximè occasionibus eam ob oculos habendam, in ijs nempe functionibus, quibus tota perfecta hominis Christiani continetur, & plerumque ab Ascetis, quas tres voces, *Absinere, & Sustinere, & Agere* exprimuntur.

Confirmatio.

Primò itaque ajo ob oculos habendam, quoties occasio abstineendi est, seu, ut clarius dicam, quoties ad peccatum liquidum committendum à Concupiscentia inordinata vos impelli advertitis. Tunc enim vel maximè oportet quemque sibi ipsi dicere: Temerè nihil attentes, priusquam confitores, quid sequatur. Ita sanè jam pridem DEUS ipse per Simeonem cap 7. suafit dicens: *In omnibus operibus tuu membra re no vissima tua, & in aeternum non peccabis.* Et revera sit; qui enim amaros fructus & operationes peccati diligenter præmeditatur, nunquam sanè in peccatum consentiet, sed potius dicet cum Philosopho illo: Tanti penitere non emo. Ad hoc magis confirmandum peropportunè mihi in memoriam venit, quod aliquando Regina quæpiam, Feuerla nomine, consilium suscepit. Hac quippe, cùm fatale adversus Maritum suum Kemetum, odium concepisset, tandem sequenti modo eum è medio tollere statuit. Pometum appariari justit aspectu amoenissimum, sed sagittis refertum, & arte singulare ita confectum, ut, si in certo loco tangeretur, omnes sagittæ uno impetu in tangentem crumperent. Hos ergo cùm quondam summâ cum humanitate, &, uti ipsa simulabat, in singularis amoris argumentum Kemetu obtulisset, ipse incautis avidisque manibus id arripiens, subito a erumpentibus telis miserrimè peremptus est. Hic jam vos interrogó, Auditores, si Kemetus iste prævidisset, quod sagittæ sub pomo isto laterent, an eundem illud arrepturum fuisset? minimè profectò. Atqui simile pometum est volupas illicita, quæ vobis à Mundo, Carne, aut Diabolo offeruntur. Apparet sanè & illud speciosum & amabile, beatosque se presentant illi, quibus illud offertur; sed si interiora ipsius, exstite que

que consideraveris, acutissimis, atque æternum interitum afferentibus sagittis est plenum. An non acutissima sagitta est offensa summi ac supremi Domini? an non acutissima sagitta est jactura inæstimabilis gratiæ divinæ & vitæ æternæ? an non sagitta summè venenata est æterna illa & inexplicabilis pena corporis & animæ, quæ per peccatum incurrit? an non terribilis & horrenda sagitta est stimulus & vermis conscientiæ, quo anima in hac & altera vita miserè transfigitur, & lacinatur? atqui hæc omnes & plures aliae crudeles sagittæ ex pomì hujus, seu voluptatis illicitæ tactu incauto erumpunt; uti jam pridem damno suo expertus, & postea misera biliter lamentatus est Psalmista Ps. 37, dum dixit: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me, quoniam sagitta tue infixæ sunt mihi.* Clarum hujus rei exemplum etiam in primis nostris Parentibus habemus; quibus utique amicum ejusmodi suavèque pomum à tartaro serpente oblatum est; sed quem attactus illius exitum habuerit, hos, proh dolor, testantur innumeræ sagittæ, & damna, quæ non tantum in ipsis primos Parentes, sed omnes etiam eorum Posteros eruperunt. Quare alieno saltem, ò dilecti, damno sapiamus, & cauiores efficiamur, & quoties ejusmodi pomum illicitæ voluptatis à Mundo, aut Carne, aut Diabolo offertur, eidem illa Christi ad S. Mariam Magdalenam dicta verba inscripta credamus: *Noli me tangere, prius, quam præmeditatus fueris, quem exitum sit hic tactus habiturus.* Et sic certò futurum confido, ut in nullum unquam peccatum consentiat.

Altera occasio in sustinendo, seu tolerandis adversitatibus se offert; ubi vel maximè iterum occinere nobis debemus: Temerè nihil attentes, priusquam consideres, quid sequatur; nam quæ alia causa est, cur in adversis casibus tam pusillanimes & impatientes simus; nisi quia non perpendicularis, quem exitum tribulationes tali modo perpetuae sint habituræ? Hic itaque memores esse deberemus, quod Germani nostri communī proverbio suo nos monuerunt: *Wåg/he du wagst: bsinne/he du sagst: damit du nicht Neu tragst.* Hic ex una parte ponderare deberemus, quem exitum impatientia nostra sit habitura, & nos ipsos sic alloqui: quid, quæso, reporto, si tribulationem talem indignabundo & impatienti animo

animo supportavero? quid aliud reporto, quām quōd gravis
 mihi accidat hæc tribulatio, utpote animo repugnante accep-
 tata? ut gravissimam mihi in hac & altera vita pœnam ac-
 cersam? ut jacturam faciam inæstimabilis meriti ac gloris,
 quam per patientiam comparare potuisse? E contrario vix-
 rò, quām magnum, multiplicemque fructum refeto, si aquo
 & hilari animo eandem supportem? an non levior mihi, tun
 per æquanimitatem & resignationem, tum per spem inæsti-
 mabilis præmij tribulatio evadet? an non per patientiam tu-
 lem pœna gravissima, quam tum in hac vita, tum in altera
 sustinere debuisse? Majori ex parte, si non tota remittitur,
 sicque hic uno quasi obolo solvo, quod ibi innumeris tale-
 ris solvere debuisse? an non inæstimabile illud præmium
 promereor, de quo S. Paulus 2. Cor. 4. locutus est dicens: *Id*
quod in præsenti est momentaneum & leve tribulatione noster
supra modum in sublimitate aeternum gloria pondus operarum in
nobis? an non ergo meritò illa Discipulorum Christi verbo
 impropero, dieoque: *Ut quid perditio ista?* poterat enim un-
 guentum hoc (aut hæc tribulatio) venumdari multò, & diu
 pauperibus, id est, animabus purgantibus aut pa-
 peri animæ meæ transcribi? En ergo, dilecti, unde ventis,
 quōd tribulationes tam amaro & invito animo suscipiamus,
 quia scilicet in ijs ad præsentem tantum difficultatem, non
 autem ad securum fructum & præmium oculos reflectimus.
 Atque ut hanc doctrinam, quæ tantoper necessaria & salu-
 ris est, melius percipiatis, aptissima similitudine à P. Balbu-
 faro Alvarez Soc. JESU Sacerdote olim similem in finem pro-
 posita declaro. Fingamus, dicebat ille, grandinem super
 agrum Rustici non admodum divitis cecidisse, omnèque illi
 frumentum destruxisse; quid, quæso, dictum aut actum
 putatis hunc Rusticum, si nuntius illi talis adferretur? an
 non summo cum dolore illum excepturum creditis? an non
 magnopere suam infelicitatem deploraturum? Si vero pa-
 lò post aliis superveniret, qui nuntiaret, lapides, quibus fru-
 mentum destructum est, ex mero argento aut auro confectiono
 aut meras uniones esse, an non tunc summè iterum hoc num-
 tio recreandum existimat? an non felicem se prædicaturum
 quōd per suum potius, quām alterius agrum grande cecidi-
 set? an non singulares DEO pro hoc beneficio gratias actu-
 rum?

rum? cur, quæso, hanc eandem jacturam tam læto & quieto animo excipit, quam prius tanto cum dolore & tristitia intellexerat? nimurum, quia jam non ad dænum, sed ad luctum inde sibi exortum oculos mentemque reflectit: quia, quem exitum tribulationes sunt habituræ, consideravit. Ita sane suas adversitates aspexit patientissimus Job, atque adeò tam alacri & resignato animo exceperit. Simili ergo modo & nos deinceps nostras tribulationes consideremus, & notum illud effatum: Momentaneum, quod cruciat: æternum, quod delicit: aut illud S. Pauli Rom. 8. Non sunt condignæ passiones huīus temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis: semper in animo habeamus, & haud dubiè tribulationes nostras non æquiori duntaxat animo, sed etiam cum lætitia superportabimus; dicimusq; cum S. Paulo: Repletus sum consolatio-ne, superabundo gaudio in omni tribulazione nostra. 2. ad Cor. 7.

Tertia tandem occasio in actionibus nostris quotidianis se offert. Hic vobis ab initio imaginemini hominem, qui vix semel in die pœnitentem ad DEUM elevet, vix semel in hebdomada Missam, & quidem exigua cum devotione audiat, reliquum verò tempus, otio, lusu, conviviis, somno, aliisque recreationibus consumat, an existimatis, hunc tam vi-tam aeternam, si exitum illius animo suo accuratè aliquando perpendere? minimè profectò! Ita Rolandus nobilis Adolcens exemplo suo docuit, qui, cùm aliquando totam diem in summis deliciis exegisset, sicque epulis & vino gravatus in lectum abiisset, seipsum ibi sic allocutus fertur: Dic, quæso, Rolande, quid tibi ex universis deliciis, quibus hodie tam jucundè fruitus es, relictum est? an non fateri debes cum Salomon Eccles. 2. Et vidi in his omib; vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub Sole? Quid autem habebis, si non unum diem, sed totam vitam simili modo transfigas? an non ergo præstat abstinere ab ejusmodi deliciis, quām caro adeò pœnitentiaz acerbæ pretio easdem mercati? sic seipsum allocutus est Rolandus, tantumque profuit hæc adhortatio, ut mox, ubi dies illuxit, Mundo nuntium remittens, religiosum statum fuerit amplexus. En quid prosit, in actionibus etiam suis exitum considerart. Sed quia dicet fortasse aliquis: hæc nihil ad me, quia non in deliciis vivere soleo, sed totos dies in labore servito que alijs præstanto, aut

panc

pane pro me Domesticisque lucrando consumere cogor, imaginemur nobis & talem hominem, qui dicto modo integrum hebdomadas, menses, & annos consumat, sed tamen huius laboris solius necessitatis aut lucri temporalis causam, non aetatem propter DEUM, ejusque gloriam suscipiat, quem putamus hujus hominis labores exitum habituros? an non dictum creditis cum Apostolis Luc. §. *Præceptor per totam noctem vitam laborantes nihil cepimus?* Eveniet nimirum talibus quod quondam Famulo cuidam evenisse scribitur, qui, cum multis annis summa cum fidelitate Domino suo servijset, tandem in gravem morbum lapsus rogasset Dominum, funeris ut vel unam horam eum a morbo liberaret, Dominus autem respondisset, hoc in sua potestate non esse, cum magno ejus clamore exclamavit: *Heu me infelicem, quod tot annis servieruisse li Domino, qui me nec per horam a morte aut morbo liberare potest, & non potius illi servitium fidele praestiterim;* quod temporali ac aeterna morte liberare, perpetuamque felicitatem largiri potest. Ne ergo simili modo, vos quoque ollae querainini, quod solum pro corpore vestro liberisque aleund tot labores suscepitis, & non potius DEO eisdem per legitimam intentionem consecraveritis, vel nunc alieno damnatio cruditi operam date, ut non solum semper in gratia statim constituti sitis (sine quo opera vestra non possunt DEO gratia, vobisque meritoria esse) sed insuper eadem opera ac labores vestros DEO per legitimam intentionem consecretis eumque in finem illud Operarij cuiusdam Epitaphium in memoria semper retineatis.

Steh still! O Mensch / duß Grab schau an/
Es liegt darinn ein Handwerksmann /
Er hat gearbeit Tag und Nacht /
Aber wenig davon gebracht.
Allein was er hat gutes gethan /
Ißt ihm bilden für sein Lohn.
Auch du dein Arbeit Gott verkauff /
Er schlägt zum allermeisten drauß.

Perpendite præterea, quantopere Opifici aut alteri Operari doleat, si, postquam opus aliquod magno cum labore & difficultate absolvit, merces ei sperata negetur, frustraque adiutorio

se laborasse advertat, & inde colligite, quantum olim do-
cem & tristitiam vos concepturi essetis, si totâ aut certe po-
tiori parte vitæ vestræ vos frustra laborasse olim aspie-
retis.

Epilogus.

Et hæc modò est doctrina, quam pro felici concionum
mearum auspicio offerre vobis volui, certò promittens, quod,
quod diligentilis eam observaveritis, tantò melius & vos ipsos,
& alios vobis commissos recturi sitis. Hæc doctrina funda-
mentum est, cui tota vestra salus, felicitas, & profectus inni-
ti debet. Hæc doctrina breve compendium est omnium do-
ctrinarum, quas deinceps vobis propositurus sum. Nam id
unitè in omnibus meis concionibus deinceps laborabo, &
persuadere conabor, ut peccata, & quidquid Christianum non
bene decet, studiosè devitatis: & illa opera ac virtutes, quas
Dominus DEUS, & S. Mater Ecclesia à vobis requirunt, pari
studio ac fervore exerceatis: & omnes denique adversitates
atribulationes, sine quibus nemo potest introire in regnum
DEI, magna cum patientia & Christiana fortitudine suppor-
teris. De hac doctrina proin, quam, uti singulari benevo-
lentia, Zeloque vobis offero, ita simili affectu à vobis acce-
ptatum iri confido, deinceps vobis illa pīj Ascetæ verba l. 3.
c. 3. dicta putatote: *Audi, Fili mi, verba mea, verba suavif-
sima, omnem Philosophorum & Sapientium huius Mundi scien-
tiam excedentia. Verba mea Spiritus & Vita sunt, nec humana
sensu pensanda. Non sunt ad vanam complacentiam trahentia,
sed in silentio audienda, & cum omni humilitate atque magno
affectionis accipienda. Scribe itaque ea in corde tuo, & pertracta
diligenter; erunt enim in tempore temptationis valde necessaria.*
Quod non intelligis, cum audis, cognosces in die visitationis, cùm
nempe variis tribulationibus ad honorē nominis mei, &
tuam salutem exerceri te permisero. Claudio itaque concio-
nem verbis, quibus eam incepi; In omnibus operibus tuis
memorare novissima, id est, exitum eorum, & in æternum
non peccabis, quin potius te & alios tam prudenter & felici-
ter reges, ut dignus efficiaris aliquando æternum, felicissi-
mumque Cœlorum regnum cum omnibus Sanctis possidere;
quod nobis omnibus per merita Christi Filii concedat Pater

V

ater-

æternus, cui cum eodem Filio & Spiritu Sancto sit omnisko-
nor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Alii Conceptus.

I. Ex occasione thematis: *Beati, qui audiunt verbum
DEI, & custodiunt illud.* Luc. 11. potest in primis Conciona-
tor narrare historiam de Seruo Abrahami misslo ad uxori
Filio querendam, &c., ubi Rebéccam reperit, in aures profi-
rentem, atque in signum desponsationis donantem. Gen. 24.
Unde dicere potest, se quoque missum ad animas, DEO pe-
amorem desponsandas, ac proinde in signum hujus despon-
sationis duas in aures donaturum, dextram & sinistram, ut in-
telligant, se non tantum quando animantur, instruuntur,
recreantur, paratos esse debere ad verbum DEI audiendum.
sed etiam quando corripiuntur & castigantur, & idem has-
taures aureas esse, eò quod non minus castigatio, quam co-
solatio ex vera charitate Zeloque procedat. Ostendatur de-
inde, quomodo fructuosè audire verbum DEI debeant, scilicet
ardenter, attente, & devotè, id est, cum prompta volun-
tate, propositoque efficaci execundi id, quod auditum est.
Denique pariter demonstretur, quomodo anima per verbum
DEI ritè auditum despondeatur DEO, dum scilicet ad amo-
rem illius excitatur, & per hunc DEI Sponsa efficitur, ciqua
arctissimè conjungitur.

II. Ex occasione thematis: *Date illis vos manducare.*
Math. 14. dicere potest Concionator, se & alios Conciona-
tores esse quasi Patresfamilias (*Ross-Herien*) à DEO confi-
tutus, ut cibum Animæ, nempe verbum DEI, eisdem præ-
parent, ac porrigan. Hinc 1. ostendat, quantopere nutriti-
satiet, roboret, impinguer, & recreet hic cibus animam, que
omnia facilè possunt tum exemplis, tum authoritatibus SS.
Patrum probari. Deinde ostendatur, quod debeat ipsi sumere proprietates Convictorum, & 1. diligenter compa-
re apud mensam seu concionem. 2. præmittere orationem.
3. Appetitum afferre. 4. Non herbas duntaxat & confi-
menta, sed ipsam etiam substantiam assumere. 5. Bes-
concoquere, id est, ruminari, sibi que applicare, non alter-
6. Solvere suo tempore pretium debitum, id est, gratum est
Paus.

Patrifamilias exhibere, tum pro eo precando, tum doctrinas ab eo datas sedulò exequendo.

III. Ex occasione thematis: *Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum narratui sua in speculo.* Jac. 1. potest Auditoribus pro felici auspicio speculum offerre, ut significet, Auditores ad verbum DEI velut speculum accedere debere. Ostendatur itaque 1. quām bene verbum DEI speculo compāretur, tum quia constat duabus partibus, *obscuritate* in se, velut plumbō; & claritate explicationis velut nitido chrystallo: tum quia se omnibus accommodat ut speculum: tum quia & turpitudinem æquè ac pulchritudinem suam cui ostendit, quæ omnia facile authortate Scripturæ & SS. Patrum ac varijs exemplis probari possunt. 2. Ostendatur, quomodo fructum ex hoc speculo reportare debeant, nempe non tantum curiositatis gratiā, aut ad aliorum faciem cognoscendam id usurpando, sed ad proprios mores vitāmque ordinandam, & corrigendam adhibendo, quod itidem varijs exemplis declarari potest.

IV. Ex occasione thematis: *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro stylō ferreo?* Job. 19. potest Concionator pro felici auspicio Auditoribus Palimpsestum seu Pugillar (*ein Schreib-Läfelein*) offerre, simūlque ostendere, quid, quā ratione, & cur in eo scribendum sit, quem in finem totum ferè caput 3. l. 3. libelli de imitatione Christi serviet. Dicat 1. quid scribere debeant, & alloquatur illos ijs cit. lib. verbis: *Scribe verba mea in corde tuo, & pertracta diligenter; erunt enim in tempore tentationis valde necessaria.* Dupliciter soleo electos meos visitare, tentatione scilicet & consolatione. Et duas lectiones eis quotidie lego: unam increpando eorum vitia, alteram exhortando ad virtutum incrementa. 2. Ostendat, quomodo ea scribere debeant, nempe eo modo, quo idem libellus indicat dicens: *Verba mea Spiritus & vita sunt, nec humano sensu pensanda.* Non sunt ad ueniam complacentiam trahenda, sed in silentio audienda. & cum omni humilitate atque magno affectu suscipienda. 3. Declarat, cur sint audienda, nempe ob dignitatem (per illa verba indicatam: *Audi, Fili, verba mea, verba suavissima, omuem philosophorum & Sapientum huius Mundi scientiam excedentia*) necessitatem indicatam (per illa verba: *Verba*

mea Spiritus & vita sunt: insinuatam) incunditatem (qui verba suavissima, de quibus Sponsus Cant. 2. dixit: *Sicut vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis.* Et S. David Ps. 18. *Eloquia tua super mel & favum.*) Unde pro clausula dicat huic Palimpsesto in una facie operculi inscripta esse exaltato libello hæc verba: *Beatus, quem tu erudioris, Dominus de lege tua docueris eum, ut mitiges es à diabolo malo, & non defeleris in terra.* In altera vero facie hæc esse scripta: *Qui habet verba mea, & spernit ea, habet, qui iudicet eum in novissimo die.* Porro dicat, hunc palimpsestum duo habere duntaxat folia propter duplēm lectionem, unum pro increpatione vitiorum, alterum pro exhortatione ad virtutem. Denique stylum ferreum, quo scribatur, esse serium proprium proficiendi & attentam ac constantem auditionem concinnis, quo beae scribenda sunt verba, ut legi possint (non oltanter audiendo & dormiendo; tales enim virtiosè, aut nū omnino scribunt) nec delenda per madidam spongiam (id est, vanas delectationes) sed suo tempore inspicienda & legenda, id est, in memoriam revocanda.

V. Ex occasione thematis: *Qui habet sermonem meum loquatur sermonem meum verè. quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Jer. 23.* potest Concionator pro felici auspicio cibrum offerre Auditoribus, diceréque, quid, & quomodo cibrate debeant. 1. Ergo dicat eos Verbum DEI velut triticum cibrare debere; ostendatque, quām convenienter Verbum DEI tritico comparetur, in primis quia ut triticum est optimum inter frumenta, ita Verbum DEI optimum inter verba, quia scilicet ab ipsa æterna Sapientia dictatum: Deinde quia sicut triticum est purissimum & candidissimum; de Verbum DEI quoque purissimum est, seu ab omni falsitate remotissimum: sicut item triticum est cibus Nobiliorum Personarum, ita Verbum DEI cibus Electorum est juxta illum Christi effatum: *Qui habet Verba mea, & servat ea, ille diligenter diligit me.* Quæ omnia breviter complexus est S. Basilias de vit. solit. sic loquens: *Omnis panis nutrimentum afferit ad salutem, agris autem sepe inutilis; sic & omnis scriptura ad DEO est, ac admodum fructuosa, nihilque per se immundum, que impurum retinet aut prabet, nisi ei, qui illud putaverit, immundum.* 2. Ostendat, quomodo hoc triticum cibram

debeant, scilicet à paleis separando, quod facient, si non ad verborum qualitatem, nec ad gestus, aut vitia vitamque Concionatoris, nec ad historias tantum aut fabulas, quæ subinde delectationis gratiâ inspurguntur, attendant, sed ad ipsam doctrinæ propositæ substantiam, cùmque in granarium memoriarum & pectoris recondant ad exemplum B. Virginis, quæ conservabat omnia verba in corde suo.

VI. Ex occasione thematis: *Accipe sanctum gladium munus à DEO, in quo deicies omnes Adversarios Populi mei Israël.* 1. Mach. 15. potest Concionator dicere, cùm Militia sit vita hominis super terram, teste Jobo, ideoque Christus ipse Matth. 10. dixerit, se non venisse pacem mittere, sed gladium, se optimum gladium Auditoribus oblaturum, illum nempe, quem S. Paulus Eph. 6. suavit dicens: *Galeam salutis assunite, & gladium Spiritus, quod est Verbum DEI.* Et iterum Hebr. 4. *Vivus est enim sermo DEI, & efficax, & penetrabilior omni gladio anticipi.* Ostendatur ergo 1. quomodo gladius iste Sanctus fit, tum quia à DEO sanctitatis fonte ortum sumit; tum quia verè Sanctos facit. Quomodo item sit munus à DEO, cùm omne donum & datum optimum desursum descendat: Quomodo sit ances absterendo à vitijs, & impellendo ad virtutes Christiano homine dignas. Quomodo sit efficax juxta illud Davidis Ps. 45. *Dedit vocem suam, & mox est terra:* Et ex prædicatione Christi & Apostolorum abundantius patet. Quomodo penetrabilior sit omni alio gladio, utpote pertingens usque ad divisionem animarum, ac Spiritus, compagnum quoque ac medullarum, ut verius de illo, quam de gladio Goliathi dicatur: *Non est alter similis huic.* 2. Ostendatur, quomodo hoc gladio uti debeant, nempe cum stringendo, hostique opponendo, juxta exemplum Christi, qui singulas Dæmonis tentationes sententiâ S. Scripturarum objecta elusit. Demonstretur proin practice, quomodo id ipsum quoque Auditores facere debeant.

VII. Ex occasione thematis: *Prudentes Virgines aptate vestras lampades.* Vel: *Prudentes autem ornaverunt lampades suas.* Matth. 25. potest Concionator pro felici auspicio igniarium (*eis Feuerzeug*) offerre. Et 1. quidem ostendere, quantopere necessarius sit ignis amoris divini, ut lampades præparatas ac ardentes habeamus, & ad cælestes Nuptias ad-

mittamur, quem in finem tota Parabola de Virginibus prudentibus & fatus recenseri potest. 2. Dicat, se ideo à Christo missum, ut ignem hunc accendat in eorum cordibus, id est que cum eodem Christo jure merito dicere: *Ignem veni mittere in terram (& corda vestra)* & quid volo, nisi ut accendatur? *Luc. 12.* 3. Dicat, se ad hunc finem igniarium offere, ut sciant, quomodo hunc ignem accendere deheant. Sic enim ad ignem excitandum tria requiruntur, chalybs seu ferrum percutiens, lapis percussus, & fomentum excipiens ignem, ita ad ignem amoris divini exsuscitandum requiritur Verbum DEI velut lapis ignitus juxta illud *Luc. 22.* Nonne cor nostrum ardens erat, quando loquebatur nobis in via: explicatio & meditatio africans lapidem, & ignem elicieret juxta illud Psalmista *Ps. 38.* In meditatione mea exarabitur ignis: Et cor bene exiccatum à delectationibus terrenis, ut dicere possit cum Davide *Ps. 107.* *Paratum cor meum, DEPparatum cor meum.*

VIII. Ex occasione thematis: *Mandatum lucernæ & lex lux. Prov. 6.* potest Concionator pro felici auspicio lucernam parvulam & portatilem Auditoribus offerre. Et i. quidem ostendere, quām convenienter Verbum DEI Luci comparetur, tum quia illuminat juxta illud *Psalmi 18.* *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos:* tum quia accedit, & calcificat juxta illud *Luc. 22.* nonne cor nostrum ardens erat, quando loquebatur nobis in via: tum quia exiccat & purificat pars illud *Act. 15.* *Qui novit corda DEVS, testimonium perhibens illis spiritum sanctum, & fide purificans corda eorum.* 2. Ostendat, quantopere Diabolus huic luci insidietur, eāque extinguere conetur, sciens sine fide impossibile esse placere DEO. Eum in finem dicat, se lucernulam offerre, nempe custodiā Verbi DEI auditū, quæ quidē custodia quatuor requirit partes juxta quatuor latera lucernæ, nimirum 1. *attentio auditionem* juxta exemplum Samuelis 1. Reg. 3. dicentis: *Quere, Domine, quia audit servus tuus.* 2. *Accuratam meditationem* juxta exemplum Davipis *Ps. 118.* Et meditabor in mandatis tuis, que dilexi. 3. *Cerebram recordationem* juxta monitum DEI. *Josuæ 1.* Non recedat volumen legis iniuste a ore tuo, sed mediaberis in eo diebus & noctibus, ut custodias facias omnia, que scripta sunt in eo, & tunc diriges viam in adiutorio.

& intelliges eam. 4. Sedulam praxin seu executionem, quia testo S. Paulo Rom. 2. Non auditores legis iusti sunt apud DEVM, sed factores legis iustificabuntur; & hæc quatuor custodiz velut fenestellæ arcent quatuor ventos seu conatus Dœmonis, quibus hunc ignem extinguere conatur, efficiendo scilicet, ut Verbum DEI non audiatur attente, vel non pondereatur, vel oblivioni detur, vel executioni non mandetur.

§. II.

Quomodo pro felici anni novi auspicio habenda sit concio.

Thema.

Et vocatum est nomen ejus J E S U S. Matth. 1.

Scopus.

Docendi Auditores, quomodo quisque secundum suum statum vivere, & quid in eo maximè observare debeat.

Nota, hic Syllogismum principalem præmitti non posse, eo quod multiplex valde doctrina, eaque prorsus dispara-ta proponatur, nisi velis hunc generalem valde Syllogismum præmittere: Tunc SS. JESU nomen magni meritò faciendum est, quando salutares admodum per ejus literas doctrinæ omnibus statibus suggerentur; atqui verum est antecedens, ergo & consequens.

E X O R D I U M.

Communis quidem apud nos Germanos consuetudo est, ut hoc die felicem quisque amico suo novum annum apprecepatur; sed hæc apprecio plerumque in nudis verbis confitit; pauci quippe sunt, qui medium offerant ad talem annum feliciter transfigendum. Ego itaque melius observabo hunc morem; neque enim annum tantum felicissimum, omnique bonorum genere refertissimum omnibus & singulis ex intimitate cordis apprecio, sed talem etiam strenam offeram, quam si benevolè suscepient, &, ut ostendam, usurpaverint, certissimo hunc annum felicissimum sunt experturi. Est au-